

Baýramyň hökümi we edepleri.

Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede salat we salam bolsun.

Dilimizde baýram diýip, ullanyan sözümiň, Yslam şerigatyndaky asyl arapça ady **Ýýd**-dyr. **Ýýd** sözi: her ýyl, her aý ýa-da her hepde gaýtalanyp gelen günleri we wagtlary beýan edişi ýaly, jemlenmek üçin gelip-gidilýän belli bir ýerleri aňlatmak üçin hem ullanylýar. Baýramlar her ýyl şatlyk, begenç bilen gaýtalanyp gelyänligi üçin **Ýýd** diýip atlandyrylandyr.

Musulmanlaryň şatlanyp, şowhun edip, begençlerini beýan edýän, her ýyl gaýtalanyp gelyän iki sany baýramlary bardyr. Allah Tagalanyň musulmanlara beren bu baýramlary, her ýyl Yslamyň baş esasyň ikisi bolan ybadata gabatlap bellenilýär. Bularyň biri Ramazan aýy gutaranda bellenilýän **Ýýdu'l-Fytr/Ramazan baýramy** we Haj ybadatyň soňunda bellenilýän **Ýýdu'l-Edha/Gurban baýramy**dyr.

Musulmanlaryň bu iki dini baýramdan başga dünýewi baýramlary bellemegine, şerigat rugsat berýän däldir. Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem Medinä gelende, olaryň (Medinelileriň) Jähiliýe (Yslamdan öňki ýaşayş) döwürinde şatlanyp şowhun edip, belleýän iki günleri bardy. Şonda Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem şeýle diýdi: **“Size gelemede Jähiliýe döwürinde şatlanyp, belleýän iki sany (baýram) günüňiz bardy. Allah Tagala siz üçin ol iki günü, olardan has haýyryly iki günler bilen çalyşandyr: Gurban baýram (güni) we Ramazan baýram (güni).”** (Ahmed)

Baýrama degişli käbir hökümler we edepler.

1-Baýram üçin Gusul almak:

Baýram üçin gusul almak we tämizlenmek mustehapdyr.

“Abdullah bin Omar radiallahu anhumu Ramazan Baýram güni namaz kilynjak ýere gitmezden öň gusulalary.” (Mälik: Muwatta, Abdurrezzak: Musannef)

2-Baýramda bezenip iň owadan lybaslar geýmek:

Ymam Ibnu'l-Kaýým rahimahullah şeýle diýdi: **“Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem baýrama gidende owadan lybaslar geýerdi. Baýramlarda we juma güni geýmek üçin ýörite lybaslary bardy.”** (Zädu'l-Meäd)

Sahyhaýnda Ibn Omardan (Omaryň oglyndan) şeýle rowaýat edilendir: **“Hezreti Omar radiallahu anh bazardan bir lybas satyn aldy. Soňra ony Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem getirip şeýle diýdi: Ýa Resulullah! Buny al! Baýramda we saňa myhmanlar gelende, geýip bezenersiň.”** (Buhari, Muslim)

3-Ramazan Baýramynda, Baýram namaza gitmezden öň bir zatlar iýip gitmek:

Sahyh rowaýatda şeýle diýilýär: **“Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem Ramazan Baýramy güni bir näçe sany hurma iýmezden öýden çykmazdy.”** (Buhari)

4-Gurban Baýramynda ertirliги Baýram namazyndan soňra iýmek:

“Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem Ramazan Baýramy güni, bir zatlar iýmezden öýden çykmazdy. Gurban Baýramynda bolsa, baýram namazyna gidip gelyänçä hiç zat iýmezdi, geleninden soňra (kesen) gurbanlygyndan iýerdi.” (Tirmizi, Ibn Mäje)

5-Baýram namazyna gidip gelyän ýoluňy üýtgetmek:

Sahyh rowaýatda şeýle diýilýär: **“Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem baýram güni (gidip-gelyän) ýoluny üýtgederdi.”** (Buhari)

Ýagny bir ýoldan gidip, başga ýoldan gaýdardy.

6-Birek-biregi gutlamak:

“Baýramda birek-biregi gutlamak jaizdir. Gutlamak üçin ýörite gutlag sözi ýokdur. İçinde (günä bolmaýan), ynsanlaryň ulanyan gutlag sözleri bilen gutlamak jaizdir.” (Ibn Useýmin, Fetawa 17/21)

“Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellemiň sahabalary baýram günleri duşuşanlarynda Tekobbel Allahu minnä we minkum/Allah (eden amalaryňyzy) sizden we bizden kabul etsin, diýerlerdi.”(Fethu'l-Bäri 2/466)

7-Mubah, halal güýmenjeler bilen wagt geçirmek:

Baýram günleri Yslamyň rugsat beren güýmenjeleri, oyunlary, bilen wagt geçirmek jaizdir.

8-Tekbir aýtmak:

1-Ramazan Baýramy Tekbiri:

Allah Tagala aýatda: **“Sanalgy günleri tamamlaň, size hidayat edeni üçin Allahy tekbir ediň! Şükür edenlerden bolarsyňyz.”** (Bakara, 2/185)

Rowaýatda şeýle diýilýär: **“Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem Ramazan Baýramy günü(öýden) çykardy we namaz kylynýan ýere gelinçä we namaz kylynça tekbir aýdardy. Namaz kylynandan soňra aýtmazdy.”** (Silsiletu'l-Sahihä 170)

2-Gurban Baýramynyň Tekbiri:

Allah Tagala aýatda: **“Sanalgy günlerde Allahy zikr ediň.”** (Bakara,2/203)

“Hezreti Omar radiallahu anh Minada çadyrynda tekbir aýdardy, mesjtdäkiler hem ony eşidip, tekbir aýdarlardy. Mina tekbir sesi bilen ýaňlanýança, bazardaky ynsanlara çenli tekbir aýdardy. Minada ol günler boýunça Ibn Omar (Omaryň ogly) hem namazlardan soňra, ýatyrka, otyrka we ýöräp ýörkä tekbir aýdardy.”(Fethu'l-Bäri 24/220)

3-Tekbiriň sözləri:

Abdullah bin Mesud radiallahu anh şeýle tekbir aýdardy: **“Allahu ekber, Allahu ekber, Lâ ilähe illallahu wallahu ekber, Allahu ekber we lillähil hamd.”**(Ibn Ebi Şeybe)

Abdullah bin Abbas radiallahu anhuma şeýle tekbir aýdardy: **“Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber we lillahil hamdu, Allahu ekber we ejell, Allahu ekber alä mä hedänä.”**(Beýhäki)

Sahabalardan rowaýat edilen sahyh tekbir sözləri bilen tekbir aýtmak jazidir. Sahabadan gelen bu sözlere özüňden bir zatlar goşmak jaiz däldir. Tekbiri ymam, muezzin ýa-da başga biri bilen jemagat bolup, üýşip bir bolup (hor bolup) aýtmak jaiz däldir.

9-Baýram günü agyz bekleme:

Baýram günleri agyz bekleme ijma bilen haramdyr.

“Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem şu iki günde agyz bekleme gadagan etdi: Orazany gutaryp agyz açyan, Ramazan Baýram günü we gurbanlygyň etinden iýýän gününüz, Gurban baýram günü.” (Buhari, Muslim)

10-Baýram günleri köplenç edilýän şer, günä işler:

1-Sakal syrmak.

Yslam şerigatynda erkekleriň sakal göýbermekleri wäjjip, syrmaklary bolsa, haramdyr. Sakaly syrmak ýa-da bir owuçdan gysga kesmek dört mezhepde-de bir agyzdan haramdyr. Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem: **“Müşrüklerge garşylyk görkeziň! (Olara meňzemän) Sakalyňyzy göýberin, murtlaryňyzy gysgaldyň.”** (Buhari, Muslim)

Adaty ýagdaýda syrylmagy, kesilmegi haram bolup duran bu günä işi, diniň şygary bolup

duran Baýram günleri bezenmek maksady bilen etmek günäniň hem iň erbedidir.

2-Baýram mynasybetli gutlananda, mährem bolmaýan zenan bilen elleşip ýa-da ogşap gutlamak.

Mähremsiz zenana el degirmek, elleşmek dört mezhepde bir agyzdan haram bolup, beter günä işdir. Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem: **“Bir kişiniň kellesine demirden çüý çüýlenmegi, özüne halal bolmaýan (mährem bolmaýan) zenana degmesinden has haýyrlydyr.”** (Taberäni)

3-Baýram mynasybetli zyýaratlaşmalarda, üýşmeleňde mährem bolmaýan zenan bilen erkekleriň garym-gatym bolup bir yerde oturmaklary.

4-Zenanlaryň şerigata laýyk geýinmän, bezenip, atyr sepip daşaryk, bazara çykmaklary.

5-Geyim-gejimde we saç darayşynda kapyrlara meñzemek.

Pygamberimiz sallallahu aleyhi we sellem şeýle diýendir: **“Kim bir kowuma, millete meñzese ol hem olardandyr.”**
(Ahmed)

6-Zenan-erkek garym-gatym, aýdym-sazly üýşmeleňlere gitmek we maşgalaňdan biriniň gitmegine, olary seýr etmegine rugsat bermek.

7-Baýram günlerini gabyr zyýaraty üçin mahsus etmek, ýagny ýörite Baýram günlerinde gabyra zyýarata gitmek.

Allah we Muhammed aleyhis salama iman eden her musulman doganymyza ýokaryda sanalan we başgada haram, şer işlerden ägä bolup, Allahdan gorkmaklaryny nesihat edýäris.

Allah Tagalanyň bize şatlanyp, begenmegimiz üçin nygmat edip bahş eden baýram günlerinde, haram işler edip Allahyň gazabyny getirmekden ägä bolsunlar.

Şatlyk, begençli, bagtly baýram günleriniň boluşy ýaly, bedenleriň mazardan çykarylyp hasap soraljak, azap beriljek, gaýgy-gam günleriň hem boljagyny unutmasynlar.

www.ahlusunnet.com